तत्रकस्मिन्महापर्वणिकत्यवांतरपर्वाणितेषुचकेकेऽर्थाःप्रतिपाद्याः एकैकस्मिन्महापर्वणिश्लोकसंख्याचकाइत्येतद्वक्तुमुपक्रमते समासइति अयंबुद्धिस्थोऽनुक्रमण्यध्यायः सचभारतस्यसमासःसंक्षेपपर्वे त्यर्थः अत्रप्रस्तुतेद्वितीयेध्यायेपर्वसंग्रहः एवंपौष्यादिभिश्चमयदर्शनांतैःसप्तदशभिश्चैवमेकोनविंशत्यापर्वभिरादिपर्व आदित्वंचास्यनप्राथम्यात्किंतुसर्वेषामादिरुत्पत्तिरिहकीर्त्यतइति एवंसभादीनामपिसं ज्ञातत्तदेकैकार्थप्राधान्याद्बोध्या अत्रायंसंग्रहः आदौसभारण्यविराटउद्यमेभीष्मेगुरौसूर्यजशल्यसौप्तिके स्त्रीशांतिदानाश्वमखाश्रमस्थितौमौसल्ययानद्युगमेखिलेषुच पर्वाणिधृ१८त्यंक९नृप१६ वार्धी४ट्११धी५भै८क१केटू४त्रि३धीः५ वार्द्धी४दु१द्वि२त्रि३भू१भू१भू१यामा३श्वेतिशतंक्रमादिति ॥८५॥८६॥८७॥८८॥ अत्रप्राधान्यतस्तत्तदाख्यानतात्पर्याणिगाणेश्यांसंगृहीतानि कुड्यवद्दृष

समासोभारतस्यायमत्रोक्तःपर्वसंग्रहः॥ पौष्यंपौलोममास्तीकमादिरंशावतारणं॥८५॥ संभवोजतुवेश्मास्त्यंहिडिंबबकयोर्वधः ॥ तथाचैत्ररथंदेव्याःपांचाल्याश्चस्वयंवरः॥ ८६ ॥ क्षात्रधर्मेणनिर्जित्यततोवैवाहिकंस्मृतं॥ विदुरागमनंचैवराज्यलंभस्तथैवच॥८७॥ वनवासोऽर्जुनस्यापिसुभद्राहरणंततः॥ हरणाहरणंचैवदहनंखांडवस्यच॥८८॥ मयस्यदर्शनंचैवआदिपर्वणिकथ्यते॥ पौष्येपर्वणिमाहात्म्यमुत्तंकस्योपवर्णितं॥ ८९॥ पौलोमेभृगुवंशस्यविस्तारःपरिकीर्तितः॥ आस्तीकेसर्वनागानांगरुडस्यचसंभवः॥ ९०॥ क्षीरोदमथनंचैवजन्मोच्चैःश्रवसस्तथा॥ यजतःसर्पसत्रेणराज्ञःपारिक्षितस्यच॥९१॥ कथेयमभिनिर्वृत्ताभरतानांमहात्मनां॥ विविधाःसंभवाराज्ञामुक्ताःसंभवपर्वणि॥ ९२॥ अन्येषांचैवशूराणामृषेर्द्वैपायनस्यच॥ अंशावतरणंचात्रदेवानांपरिकीर्तितं॥ ९३॥ दैत्यानांदानवानांचयक्षाणांचमहौजसां॥ नागानामथसर्पाणांगंधर्वाणांपतत्रिणां॥ ९४॥ अन्येषांचैवभूतानांविविधानांसमुद्भवः॥ महर्षेराश्रमपदेकण्वस्यचतपस्विनः॥ ९५॥ शकुंतलायांदुष्यंताद्भरतश्चापिजज्ञिवान्॥ यस्यलोकेषुनाम्नेदंप्रथितंभारतंकुलं॥ ९६॥

वद्भूत्वाव्यन्नोयःसेवतेगुरुं तंविद्यादेवताश्चानुगृह्णंतीत्याहपौष्यकृत् खलोनप्रार्थनासाध्यःसचदैवेनताडितः अभ्येतिमृदुतांपश्चादुत्तंकेतक्षकोयथा ॥ ८९ ॥ शास्त्रोल्लंघनतोवह्निपुलोमानाववापतुः शाप मृत्यूइतिपुनःपौलोमेतुर्यईरितं लोकान्मंत्रान्महेंद्राच्चब्राह्मणेवीर्यमद्भुतं तक्षकोयेनखेतस्थावित्यास्तीकेऽनुवर्णितं अन्याय्यमपिमात्रोक्तंसत्योयोनानुतिष्ठति तंभस्मीकुर्वतेविप्रावेदाश्चाहिगणंयथा मिथ्या वादेनयेदासीकृतास्तत्संततिःस्वकां संततिंनाशयत्येवगरुत्मानिवपन्नगान् आयुर्हानिर्महान्शोकोहिंसायांचातिसंभ्रमः रुरोरिवभवंत्येवदारसक्तस्यदुर्मतेः प्रजयापैतृकमृणंछेत्तुंदारान्करोतिचेत् तदाजार त्कारुरिवकार्यांतेप्रव्रजेद्गृहात् ॥ ९० ॥ तत्त्वामृतंशास्त्रसिंधोःसमंलब्धंसुरासुरैः आस्वादितंविष्णुभक्तैःसुरैर्नान्यैःस्त्रियाजितैः देवपक्तौसुधालेभेदैत्योदेहच्छिदासमं सूचितश्चित्तचक्षुर्भ्यांकाश्यामिवमहेश्वरात् ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ स्त्रियामाद्यंतिसंतोपीत्युक्तंव्यासस्यजन्मनि देवासुरनरेष्वेवंसंतीत्यंशावतारणे ॥ ९३ ॥ अत्यल्पस्यापिपापस्यविपाकमतिदारुणं अन्वभूतांचिरंब्रह्मन्मणीमांडव्यडुंडुभौ॥ ९४॥ ॥ ९५ ॥ शिष्टानांचेतसस्तुष्टिर्धर्मेप्रामाण्यमश्नुते शकुंतलामीहमानंदुष्यंतस्यमनोयथा ॥ ९६ ॥

*अयंसंग्रहःप्राचीनरीत्या स्वमतानुरोधेनत्वग्रेवक्ष्यतेइति अग्रेबहुशआदिपर्वण्येकोनविंशतिपर्वाणिहरिवंशेपर्वद्वयंचेतिगणनायाःकृतत्वात्

Digitized by Google